

federacijos vyriausiasis dvasios vadas. Stasys Yla parengė ir išleido apie 30 knygų. Mirė 1983 m. kovo 24 d. Čikagoje. Palaidotas Dangaus Vartų kapinaitėse Putnam, CT. Kun. prof. St. Yla per savo gyvenimą dovanojo daug skirtingų dalykų. Jis pabrėždavo gyvenimo dinamiškumą ir pats savo asmeniu šią dinamiką liudijo vis siekdamas naujų žinių, naujų perspektyvų, naujų metodų, naujos patirties. Ylos asmenybė buvo sudaryta iš daugelio skirtingų sudėtinių dalelių, bet jis pabrėždavo sintezę, vientisumą, kompleksinio žmogaus asmenybės nedalomumą. Daugelis jį pažinojusių sakydavo, jog Stasys Yla buvo apdovanotas “asmenine charizma – dvasiniu patrauklumu”.

Artimas Stasio Ylos bičiulis prelatas Pranas Gaida tai apibūdino tokiais žodžiais - “Kur jis bebūtų, apie jį susidarydavo būrys žmonių. Ir tai visai natūraliai, neorganizuojant. Kiti ir norėdami to nepadarė. Jam prakalbinti žmogų, kad ir kokių pažiūrų bebūtų, - lengva, natūralu. Iš jo dvelkė daugiau negu paprastas mandagumas ir draugiškumas – tai žmogiška krikščionio šiluma, tirpdanti psichologinius barjerus”.

Juozas Brazaitis žavėjosi jo dvasiniu dinamiškumu, sakydamas, jog jis yra “degantis žiburys... degantis savaime, neramus, nuolat ieškantis naujų kelių ir formų”.

Dr. Jonas Grinius taikliai pavadino Stasį Ylą “gyvenimo teologu”, nes jis nebuvo paskendęs vien tik teologiniuose apmastyuose, bet buvo tvirtai įsišaknijęs žmogiškame gyvenime, kurio prasmės niekada nenustojo gvildinti.

Kasmet, nuo 1954-ųjų metų Dainavoje kun. St. Ylos buvo organizuojami moksleivių ateitininkų vadovų kursai. Po intensyvaus darbo savaitės, MAS kursai buvo baigiami iš viso laisvojo pasaulio ateitininkų, savos kūrybos ir talentų vakaru. Savo eilėmis dalijosi ir moksleivių mylimas mokytojas, nenustigstantis vietoje auklėtojas, kun. prof. Stasys Yla. Garbingasis profesorius, Stuthofo lagerio kalinys, ateitininkijos ideologas ir dvasios Tėvas, lietuvių išėvijos visuomenės sąžinė, turėjo pasakyti labai vertingo savo „vaikams”.

Stasys Yla su kiekviena savo gyvenimo diena nešė tikėjimo, meilės ir vilties žodį.

Stebuklingą žodžio galią jis nuostabiai aprašė eilėraščiuose.

Kun. St. Ylos gyvenime ir plačiašakėje veikloje išvelgiama nemaža paralelių su Dievo Tarno arkivyskupo Mečislovo Reinio (1884-1953) gyvenimu. Abiejų dvasininkų gimtinės Aukštaitijoje, toje pačioje Panevėžio vyskupijoje. M. Reinys gimė Madagaskaro vienkiemyje (Daugailių parapija, Utenos r.), St. Yla - Luciūnų kaime (Žemaitkiemio parapija, Anykščių r.).

Būsimi dvasininkai gimė skirtingu laiku (1884 ir 1908) tame pačiame laikmetyje: Lietuva priklausė carinei Rusijai.

Abudu augo gausiose šeimose – kiekvienoje šeimoje gimė po 11 vaikų, deja, ne visi vaikai išaugo (kun. Stasio – tik šeši). Ir Mečislovas, ir Stasys buvo dar visai maži, kai mirė vieno ir antro tėvas. Tad abu mokslų siekė sunkiomis sąlygomis, besirūpinant motinoms, vyresniesiems broliams ir seserims, kurie pastebėję ir pajutę jų godulį ir gabumus mokslo žinioms, palaikė mažųjų troškimą.

Kun. St. Yla - 1925 m. baigęs Ukmergės gimnaziją įstojo į Kauno kunigų seminariją. Stasys mokėsi VDU Teologijos - filosofijos fakultete ir čia 1934 m. apgynęs licenciatą (Lietuvių „apologetinė“ literatūra) tais pačiais metais gilinti žinių išvyko į Vakarų (Belgiją, Prancūziją).

St. Yla 1932 m. buvo išventintas į kunigus.

Abu dvasininkai dirbo VDU Teologijos - filosofijos fakultete.

Itin žymų pėdsaką ir M. Reinys, ir St. Yla paliko Lietuvių katalikų mokslo akademijoje

(LKMA). M.Reinys buvo paskirtas vyskupu. Jis tapo vienas iš pagrindinių Lietuvos katalikų universiteto organizatorių ir vėliau rektoriumi. Į LKMA veiklą St. Yla įsijungė jau baigęs mokslus ir dirbdamas universitete. Ypač svarbi jo veikla išeivijoje – ne tik aktyvus LKMA suvažiavimų dalyvis, bet ir vienas pirmųjų pradėjęs tyrinėti LKMA istoriją (str. „Lietuvių katalikų mokslo akademijos istorija. Bendras žvilgsnis į praeitą kelią“, išspausdintas 1964 m. leidinyje LKMA Suvažiavimo darbai. T. 5). St. Yla, dirbdamas Vatikano archyvuose ir gyvendamas Romoje, įsijungė į LKMA Istorijos mokslų sekcijos veiklą, tapo aktyviu nariu. Jis, kaip ir M. Reinys, buvo išrinktas LKMA akademiku (1961).

Abu dvasininkai kentėjo kalėjimuose ir mirė būdami toli nuo gimtojo krašto.

St. Yla išvengė sovietų susidorojimo - 1940 m. suspėjo pasitraukti į Vakarų ir į Lietuvą sugrįžo 1942 m. Tačiau jis neišvengė kitų okupantų - nacių žiaurumo. St. Yla 1943 m. kovo 16 d. buvo suimtas gestapo ir kartu su 46 vadovaujančių profesijų atstovais kalintas keturiuose kalėjimuose (Kauno, Tilžės, Marijampolės ir Marienburgų). Nuvežtas į Štuthofų koncentracijos stovyklą ir čia iškentėjęs visą nužmoginimą, 1945 m. karo pabaigoje buvo išlaisvintas.

Būdamas sunkiausiose lagerio sąlygose, kun.St.Yla rūpinosi kitų dvasine savijauta, galvojo apie proto lavinimą, todėl skaitė paskaitas. Taip atsirado slapta „Štuthofų Akademija“.

St. Yla mirė tik peržengęs 75-erių m. slenkstį ir neseniai paminėjęs kunigystės 50-metį. Nepriklausomoje Lietuvoje St. Yla intensyviai bendradarbiavo spaudoje, jaunimo (ateitininkų, pavasarininkų) bei kitoje katalikiškoje veikloje. Nemaža straipsnių publikuota prof. Prano Dovydaičio įsteigtuose ir redaguojamuose leidiniuose.

St. Ylos rašytinį palikimą, be publikacijų laikraščiuose ir žurnaluose, sudaro beveik 40 knygų. Jis tyrinėjo laisvamanybę ir komunizmą Lietuvoje; analizavo ir kritikavo ateistiškai nusiteikusius besipuikuojančius liberalizmu ir nacionalizmu; tyrinėjo Marijos apsišventimus Lietuvoje/Šiluva/; svarbų dėmesį skyrė Lietuvos vardą garsinusioms asmenybėms; parašė darbų skirtų ateitininkijai. Paliko ir poezijos. Tačiau poetiškiausi jo kūriniai yra sukurtos maldos, gausiai išleistose maldų knygelėse tiek suaugusiems, tiek ir vaikams. Nuo 1941 m. St. Yla parengė aštuonias maldų knygas. Daugelis St. Ylos posmų, virtę giesmėmis, įdėti į 1976 m. išleistą kompozitoriaus Broniaus Budriūno leidinį „Mišių giesmės“.

Kun. St. Yla. Nebuvo abejingas „Laisvamanybė Lietuvoje“ (1935), „Komunizmas Lietuvoje (1937) – tai komunizmą kritikaujantys darbai, kuriuos pasirašė Juozo Dauliaus slapyvardžiu. Beje, jis naudojo ir Juozo Yludio slapyvardį. Kalbant apie jo parašytus darbus skirtus Šiluvai, paminėtina, kad 1958 m. „Aiduose“ buvo išspausdintas straipsnis „Šiluva“ – tai miestelio istorijos aprašymas. Medžiagą šiam darbui 1957 m. rinko Romoje, paprašytas Putnamo seselių (Putnamo seselės sugalvojo pastatyti Šiluvos Dievo Motinai statulą ir jos pašventinimo proga paprašė kapelioną St. Ylą parengti leidinį). Vėliau kunigas dar pusantrų metų (1965-1966) dirbo Romos archyvuose. Tyrimų rezultatas – keli darbai, išspausdinti serijoje „Kriščiūnis gyvenime“: „Stebuklingoji Dievo Motina, padėk mums varguose“ (čia pateikiama stebuklingųjų Marijos paveikslų Lietuvoje glausta istorija, Marijos giesmės); „Vainikuotoji Šiluvė“ (1957, 16 psl. leidinys išspausdintas Marijos Šiluviškės statulos pašventinimo Putname proga. Pateikiama Marijos apsišventimo Šiluvoje istorija); „Marija prabilo Lietuvai“ (1964, 47 psl. knygelė apie Šiluvos ir Skiemonių apsišventimus, išleista Lietuvių katalikų spaudos biuro). St. Yla

parengė religinių kovų ir 500 m. kulto apžvalgą – „Šiluva žemaičių istorijoje“, pirmoji jos dalis išspausdinta 1970 m.

St. Yla Štuthofe kalėjo pora metų, vėliau nuo 1950 m. gyveno Amerikoje, globojamas Putnamo seselių, kur galėjo daug laiko skirti kūrybai.

Neužmęs jokių valstybinių postų St. Yla nežengė bažnytinės hierarchijos ar mokslo karjeros laiptais.

Po daugelio metų Lietuva sulaukė St. Ylos perspausdintų knygų: „Žmonės ir žvėrys dievų miške - kaceto pergyvenimai“ (Kaunas, 1991), „M.K. Čiurlionis“ (Vilnius, 1992). 1997 m. „Aidu“ leidykla išspausdino 372 psl. Gedimino Mikelaičio knygą „Tolyn į laiką – gilyn į gelmes ...kun. Stasys Yla raštuose ir atsiminimuose“, kurią labai išsamiai „Draugo“ straipsnyje „Kun. Stasio Ylos statytos dvasinės pilies lobiai“ pristatė dr. Romuladas Kriaučiūnas.

Nekalto Prasidėjimo Marijos seserų vienuolijos centrinio namo kapelionas, netoli savo rankomis statė akmeninę Mindaugo pilį. Statė jis ją, ieškodamas atvangos nuo intelektualinio darbo bei įtampos, kuri grėsė jo pusiausvyrai. Toji pilis yra tarytum jo gyvenimo simbolis, kuriame atsispindi ištisi septyni dešimtmečiai. Per tuos metus krovė jis ne granito akmenis, bet statė dvasinius rūmus, kurių lobiais galėtų naudotis visa tauta ir žmonija.

Kun. Prof. St. Yla buvo Naujo tipo kunigas.

Su kun. St. Ylos atėjimu į nepriklausomos Lietuvos visuomenę yra susijęs naujo kunigo tipo išryškėjimas. Lietuvos kunigija, augusi ir išsimokslinusi caro laikų Lietuvoje, buvo rusų ir lenkų kultūros įtakoje. Toji tradicija vyravo net ir nepriklausomos Lietuvos kunigų seminarijose, ypač pradžioje.

Seminarijose (ir iš dalies teologijos - filosofijos fakulteto teologijos skyriuje) dėstė daugiausia buvusios Petrapilio akademijos auklėtiniai. Vakarų Europos įtaka buvo dar neryški. Kai 1935 m. į teologijos - filosofijos fakulteto teologijos skyrių atėjo kun. St. Yla, toji įtaka gana staigiai sustiprėjo. Jaunasis dėstytojas padvelkė nauja dvasia, kuri ir pradėjo formuoti, naujo tipo kunigą, žvelgiantį į Vakarų kultūros laimėjimus. Teologijos studentai tą naują dvasią ryškiai pajuto ne tik per kun. St. Ylos paskaitas, bet ir per jo veiklą. Jis buvo išstudijavęs Belgijos, Prancūzijos, Vokietijos ir kitų kraštų katalikų veiklos metodus ir bandė juos gana sėkmingai perteikti jauniems Lietuvos teologams. Pradėjo kilti viena naujovė po kitos. Jaunieji žavėjosi, o vyresnieji profesoriai žiūrėjo abejingai ir net bandė kliudyti. Nekartą kun. St. Yla turėjo aiškintis vadovybei.

Pastarosios žmonės santykiuose su klierikais stengėsi išlaikyti tam tikrą nuotolį, o kun. Yla atvirkščiai — draugavo su klierikais. Tuo jis visiems klierikams imponavo ir buvo visų mylimas.

Kun. prof. St. Yla buvo visuomenės žmogus.

Kun. St. Yla pirmaisiais dėstymo metais Kaune turėjo nepaprastai daug darbo. Jo dėstoma pastoracinė teologija, pasukusi į Vakarų kultūros pusę, buvo gana naujas dalykas, ligi tol apleistas. Naujo dėstytojo rankose ji atsistojo ant pajėgių kojų ir atskleidė dar neparentas sritis. Bet tai nebuvo vien teorinio mokslo reikalas. Naujoji sielovada (kun. Ylos terminas) pajudėjo dviem kryptim — teorine ir praktine. Kun. St. Yla pats dalyvavo sielovadinėje veikloje ir kitus skatino. Jis nesiribojo seminarijos rūmais, bet ėjo į plačiąją Kauno visuomenę, į studentiją ir į darbininkiją. Jam rūpėjo skleisti evangelinę dvasią naujais būdais, pasinaudojant ne tik gyvu žodžiu, bet ir spauda, ir radiju. Iš to dinamiško rūpesčio ir kilo mintis organizuoti naują religinio turinio žurnalą, kuris keltų

religinę lietuvių kultūrą. Buvo siūlomi žurnalo pavadinimai: Rimtis, Sursum Corda, Pragiedruliai ir kt. Besvarstant šį užmojų, tuometinės valdžios buvo uždarytas dienraštis "Rytas". Kai viename platesniame posėdyje buvo svarstoma religinio žurnalo leidyba, iškilo mintis pasukti dienraščio linkme. Ir taip atsirado "XX Amžius". Jame kun. St. Yla dalyvavo kaip redakcinio kolektyvo narys, atlikdamas savo dalį, bet užsimoto religinio žurnalo planas atkrito. Jaunasis dėstytojas ir čia liko ištikimas naujajai linkmei, kuri gražiai derinosi su jaunaisiais akademikais, išsimokslinusiai Europos vakaruose. Tradicijos teologams tokia kun. Ylos veikla nepatiko. Reagavo net Kauno arkivyskupijos kurija. Tuometinis prel. K. Šaulys parašo raštą, kuriuo įsakoma kun. St. Ylai pateikti savo straipsnius kurijai peržiūrėti, prieš juos spausdinant. Tai labai slėgė jauną dėstytoją, mažino jo polėkį ir vertė siaurinti visuomeninę savo veiklą, kuri siekė krikščioninti tautiečius, nepaisant partinių linijų. Ilgainiui tos varžančios pastangos nurimo, ir jauno veikėjo visuomeninis polėkis plačiai skleidėsi, nes rado stiprią atramą ypač jaunojo karto.

Kun.prof.St.Yla pasireiškė ir asmeniniu spinduliavimu.

Kun. St. Yla turėjo ir tebeturi asmeninę charizmą — dvasinį patrauklumą. Kur jis bebūtų, apie jį susidarė būrys žmonių. Ir tai visai natūraliai, neorganizuojant. Kiti ir norėdami ta linkme sunkiai tepajudėjo. Kun. St. Ylai priėjimas prie žmogaus, kokių pažiūrų bebūtų, buvo lengvas, natūralus procesas. Iš jo dvelkė daugiau nei paprastas mandagumas ar draugiškumas — tai žmogiškai krikščioniška šiluma, kuri tirpdė psichologinius barjerus. Dėl to jam buvo lengva įžvelgti į žmogaus vidų bei suprasti jo vingius.

Iš asmeninio išvalgumo išaugo kun. Ylos knygos "Žmonės ir žvėrys dievų miške" ir "Dievas sutemose". Pirmojoje jis aprašė savo pergyvenimus nacių kacetė Stutthofe, o antrojoje — religinius lietuvių konvertitų pergyvenimus. Net ir kančios metais jis neprarado asmeninio spinduliavimo kaip natūralios savo laikysenos. Jos dėka kun. Yla galėjo matyti žmonių sielose tai, ko nematė kiti. Taip pat jos dėka jis lengvai galėjo prieiti prie daugelio probleminių asmenų ir juose rasti dvasinių deimančių. Ir kai atėjo kūrybinės ramybės metas, kun. Yla galėjo duoti tokius ryškius, reljefinius, psichologinius skerspūvius. Prie tokių darbų priklauso ir jo knyga "Vardai ir veidai".

Kurį laiką kun. St. Yla buvo Berlyno lietuvių laikinos parapijos klebonu. Ten 1940 - 1942 m. telkėsi pirmieji sovietinės okupacijos pabėgėliai. Jų tarpe buvo keletas kunigų, bet, kai kilo klausimas, kas turėtų imtis sielovadinio darbo, visų akys nukrypo į kun. Ylą. Tai buvo neeilinės dvasios kunigas ir žmogus. Toks jis išliko visose situacijose ir visoje veikloje, kuri plačiai reiškėsi išeivijos gyvenime.

Kun.St.Yla - organizavimo meno žmogus.

Apdovanotas vidiniu dinamizmu. Kun. St. Yla yra skirtas telkiamąjį pobūdžio menui. Organizacinė veikla nuo pat studentavimo laikų buvo jo savieji vandenys. Sėkmingai reiškėsi jaunimo veikloje, kurią jis pamilo. Net tada, kai įkopė į profesūrą, iš jos nesitraukė. Jaunimą jis mėgo ir mokykloje, ir organizacijoje. Mokyme jis reiškėsi kaip patrauklus mokytojas, o organizacijoje kaip sumanus vadas. Dėl to ir išeivijoje jis nesitraukė nei iš ateitininkų, nei iš skautų. Jaunimas jam buvo ir tebėra tie minėti savi vandenys, kuriuose jis lengvai plaukiojo.

Kai daugelis sakė, kad nebegali suprasti jaunimo, kun. St. Yla galėjo džiaugtis jo psichologijos supratimu. Tuo klausimu jis yra nemažai rašęs (pvz., "Modernioji mergaitė"). Ypač minėtini jo kursai moksleiviams ateitininkams, kuriuos jis pats planavo, ruošė ir kuriems pats vadovavo. Tam reikalui jis yra parašęs ištisus toms nespausdintos

medžiagos. Kun. St. Yla iš šios pozicijos nesitraukė net sulaukęs 70 metų, tarsi rodydamas, kad dvasinė jaunatvė yra nesenstanti.

Kun.St. Yla pasižymėjo ir mokslinėje sferoje.

Būdamas iš prigimties veiklos žmogus, jis negalėjo prisirakinti prie mokslo katedros ir tik jai tarnauti. Mokslas jam — kelias į žmogaus šviesą, teikiančią pakilesnį tobulumą. Net ir tais metais, kurie turėjo būti skirti vien studijoms, kun.St. Yla negalėjo nurimti — jį traukė žmonės, jį viliojo apaštalinė veikla. Dėl to studijoms skyrė jis tiek laiko, kiek būtinai reikėjo. Gavo jis teologijos licenciato laipsnį. Tikriausiai jis būtų doktorato pasiekęs, nes to reikalavo teologijos - filosofijos fakultetas, bet atūžęs karas pasuko jo kelius kita linkme. Gyvendamas užsienyje, kun. Yla lengvai būtų galėjęs savo studijas vainikuoti daktaro laipsniu, kaip tai padarė daugelis, bet jo laukė svarbesni reikalai. Jį traukė veikla, gyvenimiškos problemos, kurioms jis ir atidavė savo jėgas.

Atėjus ramesniam laikotarpiui, aptilus veiklos įkarščiui, kun. Yla galėjo nemaža laiko skirti ir moksliniam darbui. Jis parašė eilę svarių knygų iš įvairių sričių — pedagogikos, psichologijos, teologijos, filosofijos, istorijos. Visus juos pasvėrus, išėitų bent kelios disertacijos ir bent keli daktaratai. Per 70 metų jis savo asmenyje sutelkė didelį žinijos lobį, kuris iškelia jį į tikrų mokslo žmonių eiles. Bet tai sudaro tik vieną jo gyvenimo šaką, iškilusią šakotoje asmenybėje. Jei prie jos pridėsime poeziją, kurioje taip pat reiškęsi, jo sukurtus maldynus, jo tapytus paveikslus, pamatysime, kad tai žmogus su plačiu savo pasauliu, kuriame randa vietos daug sričių, bet vedamoji žvaigždė yra krikščioniškoji perspektyva, pagrįsta meile ir tiesa.

Per 30 metų kun. St.Yla išplėtojo ateitininkijos ideologinius kursus, kurie vyko 4 metų ciklu: pažiūrologija, logologija, akciologija, futurologija. Naudodamasis gausiais teologijos, filosofijos, psichologijos, sociologijos ir kitų humanitarinių mokslų šaltiniais kun. St.Yla ieškojo aiškios ateitininkijos idealų prasmės. Sąvokos, kurias kun.St. Yla apibrėžė, buvo ne reliatyvus dalykas, o nuoširdus bandymas ieškoti tų fundamentaliųjų, nekintamų ateitininkijos principų. Kun. Ylos mokslas nebuvo skirtas tik Amerikoje gyvenantiems tremtinių vaikams. Tai buvo bandymas ateitininkijos misiją pratęsti į ateitį. Šiandien aiškiai matome, kad tai buvo skirta išsaugoti lietuviškai krikščioniškai dvasiai, kol ji vėl galės laisvai alsuoti savo žemėje.

Kun.St.Ylos kursai buvo lyg kažkokia statyba, kurioje siekta statyti iš pagrindų, apibrėžiant sąvokas ir jų vartoseną kasdieniniame gyvenime. Brangus idealas kun.St. Ylai buvo žodžio šventumas ir nedaloma Tiesos prasmė. Kun.St. Yla reikalavo, kad misijos įgyvendinimas būtų neatsiejamas nuo evangelinės minties: “melsk mums meilės, drąsos ir aukos dvasios būti rytmečio rasos lašeliais, gaivinančiais ir atnaujinančiais savo tautos suvargusią širdį siekiant kilti ir kelti, kad galėtume visa atnaujinti Kristuje!

Naudota literatūra:

* Kun.prof. Stasio Ylos šimtmečiui pažymėti. Straipsnis dr. Vyt. Vyšniausko, 2008 m. sausio mėn. 5 d. „Draugas“.

* Dr.Romualdas Kriaučiūnas ”Kaip prisiminsime kun. Stasį Ylą?” straipsnis “Draugas”.

* Ona Mikailaitė. “Žodžio skrydis gyvenimo erdvėse”, “Draugas”, Nr. 215, 2007 lapkričio 3 d.

* Šiaurės Amerikos Ateitininkų Tarybos straipsnis “Draugas”.

* Kun. Dr.Arvydas Petras Žygas, 1993 m. kovo 21 d.,Genova, Italija.

* Kun. Pranas Gaida straipsniuose “Aidai”.

